

Львівський національний університет імені Івана Франка

СТРАТЕГІЯ
розвитку кафедри давньої історії України
та архівознавства на 2019-2024 рр.

Львів 2019

Традиції дослідження давньої історії України були закладені у Львівському університеті наприкінці ХІХ ст. Михайлом Грушевським та його учнями. У ХХ ст. їх продовжували розвивати Іван Крип'якевич, Мирон Кордуба, Ярослав Кісь, Василь Інкін, Микола Крикун. У 1995 р. в університеті вперше була створена кафедра давньої історії України та архівознавства, на якій розпочалися систематичні студії з історії України середньовічної та ранньомодерної доби і необхідні для їх розгортання студії з допоміжних та спеціальних історичних дисциплін. На сьогодні кафедри давньої історії України є у двох класичних університетах – Львівському та Київському, оскільки лише у цих містах існує належна наукова база для їх функціонування – архіви давніх актів. Кафедра давньої історії, таким чином, є специфічною особливістю львівського історичного факультету. Продовжуючи традиції школи М. Грушевського, її співробітники досліджують витoki і джерела етнополітичних, економічних і культурних процесів української історії, без яких не можливо вивчати їх стан і розвиток у новітні часи, зрозуміти тенденції, що з'являються у сучасній Україні, визначати державну політику історичної пам'яті та публічної історії.

За період існування кафедри сформувався професійний кадровий склад і витворилися наукові та навчальні традиції. Дослідницька робота викладачів фокусується навколо актуальних проблем середньовічної і ранньомодерної історії України та спеціальних історичних дисциплін, необхідних для студій з давньої історії. Такий міждисциплінарний симбіоз є особливістю кафедри. Збереження і подальший розвиток цих напрямів досліджень залишається актуальним завданням кафедри.

I. Кадрове забезпечення науково-педагогічної та науково-дослідницької роботи

Кадри та постійне вдосконалення їх професійного рівня є головною умовою реалізації завдань науково-педагогічної та наукової роботи. Професорсько-викладацький склад кафедри становить 8 штатних працівників і трьох сумісників. У 2018/2019 навчальному році на кафедрі працювали:

один доктор наук, професор (Капраль Мирон), один кандидат історичних наук, професор (Шуст Роман), дев'ять кандидатів історичних наук, доцентів (Заяць Андрій, Целуйко Олександр, Дух Олег, Дудяк Олег, Вінниченко Олексій, Щодра Ольга, Білостоцький Степан, Кметь Василь, Ільків-Свидницький Микола). За час існування кафедра підготувала двох докторів наук, які працюють в інститутах НАН України (Капраль Мирон, Александрович Володимир). Цього року успішно завершив роботу над докторською монографією докторант кафедри (за цільовим скеруванням Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка) Стецик Юрій. Викладачі кафедри здійснюють наукове керівництво шістьма аспірантами (чотири денної і два заочної форми навчання). Навчально-допоміжний персонал налічує дві особи з вищою освітою (працюють на одній ставці лаборанта).

У 2019–2024 рр., згідно з навчальними планами і прогнозованим педагогічним навантаженням, передбачається зберегти кількісний склад кафедри. Впродовж року заплановано захист докторської дисертації Заяця Андрія, який завершує роботу над докторською монографією. Кафедра також сприятиме вчасному захисту дисертацій аспірантами. За наявності можливостей надалі будуть залучатися до викладання кафедральних дисциплін науковці НАН України, зокрема директор Львівської філії Інституту архівознавства, д. і. н. Капраль Мирон. Потенційним кадровим резервом кафедри є випускники аспірантури.

II. Навчально-методична робота

Навчально-методична робота проводитиметься в руслі використання інтерактивних методів навчання та максимального стимулювання самостійної роботи студентів і встановлення ефективного контролю над якістю знань. Передбачається забезпечити лекції необхідним ілюстративним супроводом, проводити практичні і семінарські заняття у формі презентацій. Планується запровадити систему, при якій на першому курсі в основному відбуватимуться практичні заняття, а, починаючи з другого, – семінарські із

використанням інтерактивних форм роботи і заохоченням виступів-презентацій.

Головними завданнями також є :

1. Систематична робота по запровадженню в навчальний процес найновіших наукових досліджень, вдосконаленню навчальних програм з нормативних курсів на бакалавраті: історія України від найдавніших часів до середини XIV ст. (Щодра Ольга), історія України пізнього середньовіччя і ранньомодерних часів (Шуст Роман), історія України XVII–XVIII ст. (Заяць Андрій), спеціальні історичні дисципліни (Целуйко Олександр), музеологія та архівознавство (Дудяк Олег), джерелознавство (Вінниченко Олексій).

2. Забезпечення всіх нормативних курсів авторськими навчальними посібниками та їх електронними версіями. У цьому напрямі вже багато зроблено, зокрема опубліковані: **«Археографія»** (Заяць Андрій), **«Історична географія України від найдавніших часів до кінця XVIII ст.»** (2 вид.: 2006 і 2016 рр., Щодра Ольга), **«Нумізматика»** (Шуст Роман), **«Генеалогія»** (Целуйко Олександр), **«Історія українського конституціоналізму»** (Білостоцький Степан), **«Практикум з давньої і середньовічної історії України»** (2 вид: 2002 і 2003 рр., Щодра Ольга).

3. Створення до кожного лекційного курсу необхідної бази ілюстративного матеріалу (карт, схем, таблиць та інших візуальних засобів). Уже підготовлений матеріал до курсів з історичної географії України (Щодра О.), провідні музеї світу (Дудяк О.), історії українського парламентаризму (Вінниченко О.).

4. Вдосконалення магістерських програм: «Історія України» (разом із кафедрою новітньої історії України імені Михайла Грушевського), «Наукова експертиза історичних пам'яток» (з кафедрою археології); розробити спільну магістерську програму з кафедрою візантиністики і середніх віків.

5. Презентація на веб-сторінці кафедри електронних версій навчальних матеріалів з усіх нормативних і спеціальних курсів, а також наукових публікацій викладачів. На ній уже розміщений посібник «Історична географія

України від найдавніших часів до кінця XVIII ст.», програми нормативних курсів, які читалися у 2018–2019 н. р., та наукові публікації викладачів.

6. Кафедра буде вивчати і запроваджувати кращий досвід навчальної роботи вітчизняних та зарубіжних університетів. Вдосконалення методики лекційних, практичних і семінарських занять буде здійснюватися через: відкриті лекції, практичні і семінарські заняття викладачів, взаємовідвідування занять, відвідування лекцій провідних українських та зарубіжних учених, які проводяться в Університеті та інших вузах міста, а також педагогічно-наукове стажування викладачів у провідних вітчизняних та зарубіжних наукових інституціях та університетах (Краківському, Варшавському, Вроцлавському, Люблінському), з якими вже налагоджена наукова співпраця.

III. Наукова робота

Наукова робота планується з огляду на кадровий потенціал викладачів кафедри. Пріоритетними залишаються дослідження проблем середньовічної та ранньомодерної історії України, що дають змогу встановити витoki, простежити зародження і розвиток таких стержневих історичних явищ як **становлення української державності, етапи та особливості формування українських еліт і української ідентичності.**

1. У цьому контексті надалі плануються дослідження з історії українського парламентаризму (Вінниченко Олексій, Білостоцький Степан), історії та історіографії Київської Русі (Щодра Ольга), історії українського ранньомодерного міста (Заяць Андрій), історії Львова (Білостоцький Степан), історії української шляхти (Целуйко Олександр, Вінниченко Олексій), історії грошей та грошового обігу (Шуст Роман), історії української церкви (Дух Олег, Кметь Василь), історії народонаселення та демографічних процесів (Дудяк Олег).

2. Продовжуватимуться наукові студії з таких актуальних проблем, як формування українських еліт та української ідентичності в середньовічну та ранньомодерну епохи, особливості державотворчих процесів в епоху

Київської Русі, Галицько-Волинської держави (Королівства Русі) і Української козацької держави.

3. Планується публікація наукових монографій та серій статей за результатами колективних та індивідуальних досліджень. Затверджені теми монографій доцента Заяця А. “Міське суспільство Волині XVI – першої половини XVII ст.” і Щодрої О. “Слов’яни і Русь в ранньому середньовіччі України”. Монографія Заяця А. вже пройшла обговорення на кафедрі і рекомендована до друку. Продовжиться і такий важливий вид наукової роботи, як публікації джерел із давньої історії України, у якому кафедра вже має вагомі здобутки, зокрема, опубліковані “Привілеї міста Львова” (Капраль М.) і “Реєстри Митрополичого архіву” (Вінниченко О.)

4. Продовжиться дослідницька робота в галузі спеціальних історичних дисциплін: нумізматики, історичної географії, палеографії, генеалогії, історичної демографії, археографії, джерелознавства. Викладачі вже опублікували перші в Україні навчальні посібники із цих дисциплін. Важливим завданням кафедри, враховуючи її науковий потенціал, є підготовка посібників з кириличної і латинської палеографії, хронології, метрології, музеології та архівознавства, а також синтезованих лекційних курсів з давньої історії України.

Науково-організаційна робота:

1. Підготовка спеціалістів у докторантурі та аспірантурі.
2. Розвиток співпраці з науковими вітчизняними та зарубіжними інституціями; участь в організації і проведенні наукових конференцій, у розробці і виконанні спільних проектів. Продовжиться дослідницька робота в рамках міжкафедральної наукової теми “Соціокультурний розвиток України: людина, суспільство, влада” (1. 01. 2018 – 31. 12. 2020). Планується і надалі координувати тематику наукової роботи з іншими кафедрами факультету, зокрема, з кафедрою нової та новітньої історії України імені Михайла Грушевського. Викладачі кафедри продовжать роботу в спільному проекті з Краківським педагогічним університетом “Львів. Місто Суспільство.

Культура”, який триває уже понад двадцять років (розпочатий у 1996 р.), у магістерському гранті Вишеградської групи, який завершується цього року.

3. Регулярне проведення науково-методичних семінарів кафедри, участь в роботі науково-методичних семінарів факультету і університету.

4. Залучення студентів спеціалізації до дослідницької роботи кафедри, зокрема через студентські наукові семінари і науково-методичні семінари кафедри, підготовку спільних публікацій з магістрами і аспірантами, залучення їх до кафедральних наукових проєктів.

IV. Виховна і профорієнтаційна робота

Виховна робота кафедри буде спрямована на виховання у студентів почуття патріотизму і професійного обов’язку, усвідомлення почесної та відповідальної місії педагога і науковця; дотримання правил внутрішнього розпорядку в Університеті, поваги до традицій Університету, факультету і кафедри. З цією метою кафедра проводитиме такі заходи:

1. Ознайомлення студентів з історією Львівського університету, традиціями викладання і вивчення історії України;

2. Організація зустрічей із відомими вченими та громадськими діячами;

3. Проведення тематичних семінарів, лекцій, присвячених видатним історичним подіям та діячам, участь у факультетських та загально-університетських заходах;

4. Проведення профорієнтаційної роботи в МАН, під час проведення всеукраїнських шкільних олімпіад з історії, під час шкільних практик;

5. Викладачі кафедри і надалі братимуть активну участь у науково-просвітницькій роботі, зокрема через засоби масової інформації;

6. Завідувач кафедри сприяє створенню належних умов праці викладачів та належного морально-психологічного клімату в колективі.

Завідувач кафедри

давньої історії України та архівознавства

доц. Щодра О. М.